

nak pontos felhasználásával mutatja be Opitzot gyulafehérvári vonatkozásban. — A briegi hercegnek, János Keresztélynek, ajánlására indult útnak az ifjú citato cursu Gyulafehérvár felé, Kassán keresztül. Junius közepe táján már odaérkezhetett. Latin nyelvet és irodalmat tanított az iskolában, bejáratos volt a fejedelemhez is, akinek személyéről mindig dicsérettel és tisztelettel emlékezik meg. A neki idegen környezetben nem jól érezte magát. Szegényes lehetett a dotációja, nem tetszettek neki a lakásviszonyok (félév alatt nyolcszor változtatott lakást, urgente necessitate), nyelvi nehézségei voltak és talán haza is vágyódott abba a környezetbe, ahol költői nagyságát jobban méltányolták, mint Erdélyben. Szóval, Opitz körülbelül 14 havi ottléte után már elhagyta gyulafehérvári állását és 1623 augusztus havában már Sziléziában volt ismét. A princeps optimusra, amint Bethlent nevezte, nem volt oka neheztelni és nem is neheztelt rá. Betegsége miatt is elkíváncozott hazájába barátai körébe, akikhez írt költeményeiből, levelezéséből s egyéb adatokból eléggé érdekes képet nyerünk a szerző útmutatásai mellett Opitz akkori lelkiállapotairól és költészetéről. Ilyen keretben sokkal jobban domborodik ki a *Zlatna* renaissancokori eszmékkel telített idillikus világa. A félezer sorra terjedő költemény nagyobb részét okvetlenül ott írta Erdélyben. A túlságos és szükségtelen, szinte erőszakkal előrántott egy-két aprólékoskodást (pl. a Vandala nevű nő szerepét) leszámítva, derék munkát látunk Jakab doktori értékezésében.

Teveli Mihály.

*

Kulturwissenschaft und Naturwissenschaft von Heinrich Rickert Professor an der Universität Freiburg i. B. Zweite, umgearbeitete und vermehrte Auflage. Tübingen, Verlag von I. C. B. Mohr (Paul Siebeck, 1910 8-r. 151 l. Ára 2 M. 50 f.)

Rickert, a freiburgi egyetem híres tanára, még 1898-ban a «Kulturwissenschaftliche Gesellschaft» megnyitó gyűlésén a kultur- és a természettudományokról előadást tartott, melyet a szerző most bővített és átdolgozott alakban a fent említett címen adott ki.

Az első kérdés, melyet szerzőnk meg akar fejteni az, hogy mi a művelődés tudománya és mily viszonyban áll a természettudomány vizsgálódásaival. Eme viszony tanulmányozásánál és a vizsgálódások fejtegetésénél szerzőnk rámutat amaz erős tradícióra és amaz egységes célra, mely a természettudományoknak oly kiváló egységet és erős összefüggést kölcsönöz; ezt a kulturtudományokról nem állíthatjuk. Hisz ezek sokkal fiatalabbak azoknál, amennyiben a kulturtudományok csak a XIX. században emelkedtek a virágzás nagy fokára: a kulturtudományok terén egyes híres tudósok, mint *Her-*

mann Pál a nyelvtudományok terén «Principien der Sprachgeschichte» című művével és Menger Károly a nemzetgazdaság terén «Unterrichtungen über die Methode der Sozialwissenschaften» című művével csak az említett században maradandókat alkottak; de ama biztos filozófiai alapot, mint aminőt a természettudományoknál tapasztalunk, a kulturtudományoknál hiába keressük.

Rickert könyvében kimutatja továbbá, hogy úgy, mint a természeti élet vizsgálódásainál természettudományi methodus útján haladunk, úgy a kultúrelvet vizsgálódásainál csakis történeti módszert használunk. Eme történeti módszertan mibenléte nagy helyet foglal el szerzőnk könyvében és fejtegetései abban kulminálnak, hogy nincs történelmi tudomány történelmi filozófia nélkül és ama nézetének is ad itt egyszerismind kifejezést, hogy minden történelem egyszer-smind kulturtörténelem is.

Rickert könyvében érdekes az, amit szerzőnk egy új logika megalapításáról mond.

E munkát a történészek nagy érdeklődéssel fogják áttanulmányozni.

Téri József.

★

Wert der Theorie im pädagogischen Streit der Gegenwart.

Langensalza, Hermann Beyer et Söhne. 1910. — (76. l.)

Napjainkban a pädagogia területe olyan, mint egy nagy küzdőtér, melyen a legkülönbözőbb elméletek mérik össze fegyvereiket. A vulgaris pädagogia barátai, a Herbartisták, pozitivisták, szociálpädagogusok, a kísérleti pädagogia hívei egymásután vonulnak föl a porondra s viaskodnak tanaik igazságának elismeréséért. E sokféleség és ellentétesség láttára önkénytelenül fölvetődik a szemléletben az a kérdés, vannak-e a pädagogiában olyan egyetemes érvényű tételek, melyeknek igazságához kétség nem férhet. Ezt a kérdést óhajtja megvilágítani a című írt füzetnek névtelen szerzője.

Fejtegetéseinek kiinduló pontját a pädagogiai elmélet és gyakorlat viszonya szolgáltatja. E viszony taglalásából az tűnik ki, hogy a pädagogiában a vita sohasem tisztán elvek körül forog. A nevelés ugyanis egészen gyakorlati dolog lévén, ha valaki új pädagogiai tanokat hirdet, nyomban teljes joggal kérdezzük tőle, minő hatása lesz ennek a gyakorlatban. A pädagogiának tehát, mint minden úgynevezett műelméletnek, természeténél fogva nehéz a helyzete. Nem alapelveinek belső értéke szerint ítéljük meg, hanem gyakorlati hatása alapján.

A bevezetés után bizonyára azt várná a füzetnek minden ol-